

Fidela Bernat Aracués

*Uztarroze,
Nafarroa
(1898-1991)*

Aurkibidea

Biografia

Erronkariko Uztarrozen jaioa, Sharo etxean. Gurasoak ere Uztarrozekoak zituen. 1925ean Pedro Errearekin ezkondu zen. Sei seme-alaba izan zituzten. Erronkariko euskalkia hitz egiten zuen azken euskal hiztuna izan zen. 1991. urtean hil zenean erronkaria ere hil zela esan ohi da, nahiz eta harrezkero eskualde hartako hizkera berreskuratzeke saiakerak ere izan diren.

Zintak

UZT-001

- **Proiektua:** Dialektologia-EHU
- **Elkarrizketatzailea(k):** Glaria, Karlos
- **Data:** 1990-11-24
- **Iraupena:** 56 min
- **Euskarria:** Bideo digitala
- **Emalea:** Altuna Otegi, Fidel

UZT-002

- **Proiektua:** Dialektologia-EHU
- **Elkarrizketatzailea(k):** Altuna Otegi, Fidel
- **Data:** 1989-01-29
- **Iraupena:** 42 min
- **Euskarria:** Bideo digitala

UZT-003

- **Proiektua:** Dialektologia-EHU
- **Elkarrizketatzailea(k):** Altuna Otegi, Fidel
- **Data:** 1989-01-29
- **Iraupena:** 13 min
- **Euskarria:** Audio Analog
- **Emalea:** Altuna Otegi, Fidel

UZT-008

- **Proiektua:** Koldo Artola: Ziorditik Uztarrozeraino
- **Elkarrizketatzailea(k):** Artola Kortajarena, Koldo
- **Data:** 1978-01-01
- **Iraupena:** 7 min
- **Euskarria:** Audio Analog
- **Kodifikatzailea:** Agirrebeña, Aintzane
- **Emalea:** Artola Kortajarena, Koldo

UZT-009

- **Proiektua:** Koldo Artola: Ziorditik Uztarrozeraino
- **Elkarrizketatzailea(k):** Artola Kortajarena, Koldo
- **Data:** 1989-01-01
- **Iraupena:** 9 min
- **Euskarria:** Audio Analog
- **Kodifikatzailea:** Agirrebeña, Aintzane
- **Emalea:** Artola Kortajarena, Koldo

UZT-012

- **Proiektua:** Solstizioen inguruko ospakizunak Nafarroako zenbait hizkeratan emanak
- **Elkarrizketatzailea(k):** Artola Kortajarena, Koldo
- **Data:** 1978-01-01
- **Iraupena:** 7 min
- **Euskarria:** Audio Analog
- **Kodifikatzailea:** Agirrebeña, Aintzane
- **Emalea:** Aranzadi elkarte

Uzt-013

- **Proiektua:** Solstizioen inguruko ospakizunak Nafarroako zenbait hizkeratan emanak
- **Elkarrizketatzailea(k):** Artola Kortajarena, Koldo
- **Data:** 1989-01-01
- **Iraupena:** 9 min
- **Euskarria:** Audio Analog
- **Kodifikatzailea:** Agirrebeña, Aintzane
- **Emalea:** Aranzadi elkarte

Pasarteak

1. Tximistak anaia hil

- **Erref:** Uzt-008/001
- **Iraupena:** 0:07:00. **Hasi:** 00:00:00. **Bukatu:** 00:07:00
- **Multimedia:** audioa online entzungai

Gaia(k):

Laburpena:

<p>Fidelaren anaia bat tximistak jota hil zen. Aita hamabost egunez zentzumena galduta egon zen. Orduko bizipenak.</p>

Transkripzioa

- Y fíjate ¿cuánto tendría... qué años tendría yo, cuando quitamos nosotros las ovejas? le cogió un rayo a mi padre...

- Bai? errayo batek harrapatu Berorren aita?

- Bai, eta...anaxe bat? il zia, rayoareki.

- Pedro Ederra, Fidelaren senarra: Con el día de la Ascensión, había de ir el padre de ésta, yo creo que estaba soltero aún, pero me parece que pa que bajara el pastor a... a guardar fiesta. Y le dijo a un hijo: "Bueno ¿quieres venir?", "Sí, -dijo- encantaö", pero, vino una tronada, y se juntaron cinco en, debajo de un haya.

- Venían de la cañada, de cañada llegaron con ganão...

- PE: ¡Coño! pero era fiesta el día que subieron ellos...

- ¡Ah!... fiesta los chicos, sí.

- PE: Y, claro, en todas esas hayas grandes, hay un hueco siempre, y al chico, por ser chico, le metieron en el mismo hueco y allí quedó seco.

- Y allí murió.

- PE: Y su padre había estaö quince días sin conocimiento.

- Bien; eta ene aita, il tzia? txakin gabetarik egon zela tronada, eta il zela morroia; baratu zia konozimientorik gabe, eta era-, morroia? eretxi zeia? eta orraino ere egin zeia autosia; zertako? il zia... rayoak ekun? eta zertako? pues otosia egin? Eta aita? erezi, eretxi zeia, etsera, pues kamillan.

- 'Eretxi' zer da? 'bajarlo', no?

- Bajaron, lo bajaron. Eta keben, etsen? egön zia oian? eta ez zakia morroia il zela, eta onen tio bat? ere, zagöa... kan; (senarrari:) ¡el tío Veremundo! estaba también con ellos...

- PE: Y Donato...

- Y a él no le tocó, pero a mi padre, le pasó y le tocó... se quedó sin sentido; al tío de él no le tocó pero a mi padre, sí, le tocó algo, pero ya quedó... con vida. Eta xoaitan gin(t)zia aide guzia(k). Ordian, zia kostunbrea... Ayuntamentian? izartan zia ardao, eta zerbait, eta etsëak ere

bai, eramaitan (z)tia... a lo mejor lukainka edo zerbait, jentiak.

- Ayuntamentuak zer ezartzen zuen?

- Pues ardao, ardao eta, xoaitako... jentia! xoain zia... por eje-, xoaitan zia orai, ulunian, igari zia orai eta gente guzia, hala! eta niri aitan zia, eta ni? kuxalena bateki? kuxalena erraitan niena... xoaitan gin(t)zela Franzia, eta galtu? pues kareki, (...), aitaren ekustra. Eta gentia? ekustan gunia ga xaistan zela mendirik? baia niriri ez zeia erraitan ilik zagola, morroia, maske yoaitan gintian kara, bordara, kara. En una borda, en la Tejería? que llamamos? pa arriba, a la borda; y llegamos y allí, y ya le habían llevaö... biltu zeia morroia bordara, borda bat bizagon, eta kan... pero ene-ene aita?... ilik (!), kan, bordan. Eta... eguna egitan balimazien, ez? morroia ez baia aita? eretxi zeia etsera, eta bazia zortzi egun, etsen? ez zakiela aidak, eta niri... Egin zeia autosia, morroiari, eta... misiak ¿ya me entiendes? las sábanas, que lo envolvían, pues la(s) bajaron a casa pa lavar, eta ni xöan nindia eguatxara ekuztra. Etsea bigunien kor(s)... zubëan! eta... eguatxa ensegida, eta ene aidak? pues entzutzan tzia, nik... nexar egitan niela... eguatxan, que yo lloraba en el río porque estaba lavando las sábanas, que estaban llenas de sangre ¿has entendido? eta aidak? entzutzan zia, oiara: "Pues... Fidelak? nik ë... entzutzan balimadur nexar egitan diela", erraitan ziela aidak. Baia, ari? ez zeila erraitan, hasta que ya... se pasó. Eta gero xin zia mazte bat... erraitra, egun batez, anitx amistad zela; kanpoko! erraitra zer erra zagon eta morroia?... il zela. Xakin zein, baia ya... haría a lo mejor veinte días o así que estaría ya, que no le podían decir; no sabía ni si había habido tronada, ez zia eguartan deusta're, ni si hubo, ni... no, si ya te diría en vasco, pero... ni si se preparó tronada, porque llegaban de la Ribera, xitan zreia Ribratik, aziendareki, eta morroiak... tostan bizaude(n), [esan bide zuen:] "Nik ere bar diar xoan, aitareki". Ta xoan zia, amabi urte ztia...

- Morroiak? mutilak?

- Orai [izanen zituen] ta, irorei... irurorogitamar... iror, setenta y dos años o...

- Berorren anaia bat, e?

- Anaxe bat, anaxe bat, bai... ta nik ekuzi nia arropa; misiak, guziak, ta zertako? Gore Jeinak... konsentëntu zia, ta zer?... eta kolaxet. Eta gero? gentu gunia... zagoa, ordian, ene aita, etse batan, mayoraltako, ar(t)zai, ta xitan zia Erriberati, eta morroiak: "Aita're xitan dun Erribratik, hala! xoan bar diar nik ere aziendarekin". Ah!... y ya desde entonces no tuvo el padre hora buena, ya; ya quedó él... transtornaö del rayo, le cogió. Y salió... ¿en el chico? cuando le hicieron la autopsia? dicen que tenía todo el árbol del haya? todo el eso del haya? todo en el cuerpo de él... ¡qué sábana! ¡qué cosa, verdad? ¡los rayos!... Y el tío, un tío de éste, también estaba con ellos, que subían todos juntos de la cañada; al chico le cogió de lleno, y lo mató.

- PE: El chico? cómodo, estaba en el mismo rincón... y en esas hayas grandes, siempre hay un hueco, y claro, al chico le pilló en el mismo rinconico.

2. Ttun-ttunerako janzkera berezia

- **Erref:** UZT-009/001
- **Iraupena:** 0:09:00. **Hasi:** 00:00:00. **Bukatu:** 00:09:00
- **Multimedia:** audioa online entzungai

Gaia(k):

Laburpena:

<p>Neskak nola janzten eta prestatzen ziren ttun-ttuna dantzatzeko.</p>

Transkripzioa

- Behin kontatu zuen nola janzten ziren neskak ttun-ttuna dantzatzeko...
- Ah!... pues bapana berekën, ber etsëa(n), guziak gunia. Pues ereltan gunia, bi kute xaur, (zuzenduz:) kuta xuri, más majo, bordaureki edo puntillareki? lena, eta gero beste bat, kota erraitan duguna, baia, guziak? danza?... kota xuriareki; buelta emoitan zenian? pues, orai ta... azkatan bai, badei, kolaxet, uzkiaren erakustako! ka entelegata(n)? ordian ez zia azkatan trikota, maske... buelta bat emon? eta, kuta gorioä, ja!
- Eta zer beste janzten zuten?
- Ken? pues, o atorra, baia guzia bordaureki, eta justilloak, guzia... perlareki, ain majo; nik oraino're badiar jostillo, kan ere, kajan.
- Eta hemen, belarrietan?
- Biarrietan? tintillak... guntiena!
- Berorrek bazituen?
- Ez... ez; guniena, guniena bai et'oro.
- Majoenak, ederrenak, aberatsek, e?
- Ah!... kori abratsa! abratsak betik majuenak; eta orai dein, eta orai dein anitx... enbidia o ze erranen dugu? ikasi bitugu... zerbaiten egitan; ah! eta eztagoa onki edo ze?
- Eta ilea nola eramaten zuten?
- Billuak? e-, moñoa! uzkiaradraino... kolgatuk, eta, zinto banak anitx andi... puntan, eta... zintak ebiltan gunia, kebentë ebiltan gunia, guzia onki, lote!... anix lote're, eta gero, moñoak... colgando (...).
- Zintzilik, tilinton, e?
- Tilinton!...
- Hala erraten da?
- Bai, bai, tilintona... moñoak, tinlintona.
- Eta gero, puntan, zintamuxkoak?
- Zintamuxko eta gran-majo!... kasik? anchas y todo!...
- Xuri edo beltz edo...?
- ¡De color! de colores, bai-bai, bai-bai-bai; eta kotak e, azkatan gunia eta kaur, bigunia gorriz? pues guzia gorriz kor.
- Eta (gona) lotzen zen atzetik?
- Bai! kaur ere azkatan gunia? eta lotetan... balin bagunien agujeta majomat? pues majoa!... bai.
- Eta ez zen amabitxi izeneko brotze bat?
- Bitxia ez, zomait berak ere, lazo bateki; kori da (a)nizati (?), eta bitxia kor; majo guziak!... maztiak. Nexkatoak? anix majo kan, eta atorrek eramaitan bizein, guzia bordaueki eta... eta mainkak koradraino, baia guzia bordaureki. Ta kolaxe, bai-bai.
- Eta gafeteak, zertako ziren?
- Kafetiak?
- Zerbait sujetatzeko?
- Bai! bagunia gabete baia... pues de kolorezko ere gafetiak; pillatan bedeila! pillatan zela gu trekota.
- Eta berak, gafeteak, zertarako dira?
- Eta, kon-, kon-, kan ya emaztia... kota azkatuk; kori egin zia nexkaxi bat keben? eskolan, para aprender, llevaron, hicieron aquí ¿de las chicas pequeñas? en el colegio. Baia kantik gero.
- Bai, baina gafeterekin zer lotzen zen?
- Gabetereki? zinturak, zintura, gizontako; zen justico, guzia.
- Hor (argazki batean) ikusten dira bi gona, bata gorri eta bestea, zer

kolore?

- Peekoan? xuri eta bordauareki, baño ein zien así? obe ez, onki ani(tx), ekuste? entelegatu duna?

- Bai, baina galdetzen dut beheko kolorea zer kolore den...

- Pues... dundu!... bata dundu eta gañekoa? gorri kori? i(b)iltan gunia.

- Anitx polli, e?

- Anix polli; eta kollarak!... tintillak, gargantillak, anix majo guzia; bai-bai-bai.

- Eta buruaren gainean?

- Buriaren gañean? deus ere, kolaxet, toda...

- Taika edo?

- Eztiagun eramaitan deus ere.

- Nexkatxa horrek badu...

- Ah! mantilla; xoaitan gindenian... ko-, mantilla korreki? xoaitan ginia ermitara, badakina nola den? Kanposantoara! ermitan!

- Bai, Patrocinio(ko Amaren ermitaren ondoan)?

- Bai, pues kan? eramaitako mantilla kura; orai... elizako? beltz, baia ermitara? gorriareki.

- Eta dantzatzeko, plazan, kentzen zen; mantillarik gabe...

- Manti gabe, ta deus ere, mantillarik gabe.

- Eta pañueloa bai? eskuan?

- Pañueloa? nik ez ñar ekusi pañueloa...

- Gizonei eskua ez emateko, erabiltzen zen pañueloa?

- Bai, pañueloa, eta... erraitan emun zeia, yi orai kue(k)? ta er bai, kolaxet eta, la... beste nexkatoak? pea(n). Ya has entendido...

- Bai, egiten zen arkua...

- Bai.

- Eta nexkatoak igarotzen ziren azpitik...

- Petik, eta egitan? bueltaa!... pues, desde la esquina del Royé, que sabes ande está, que decimos? hasta por allá, toda la vuelta, toda la plaza. Eta orai bitago... kain majo plaza, guzia ... zementatruk?

- Eta oroitzen da musikaz? nola sonatzen zuten musika?

- Pues txifla, txiflaina bat eta tanbora, bizi gizon zar!

- Tralala-laralala, tralala-laralala... hala zen?

- Que así es; eta... eta zer kontent! xoaitan gindia guziak, eta uuuh!... erkitan zian, gizon zarr et'oro, erk-, sartan zeia... plaztan, eta nexkatxer... mitilak? despatxatan zeia, eta bagunia barrioan... plazoleta bat andi? ta xoaitan gindia karan, nexkatöak?... aurrak! nexkaxiak? eta kan egitan gunia... guk solo.

- Norbait egoten zen mutikoak eta nexkatilak lasterkatzen?

- Baya! gizonak, neskatuak? edo mitilak ezi non-nai aurr artian tiagun... plaztan, maske kanpo!

- Eta zenbat urterekin atera zitekeen plazara dantzara?

- Beiñ e ez erraten, amabitán eta... xa, nexkatuek, nexkatuek ere bai; ikastako? pues bar gunia... asi, bai.

- Eta etortzen ziren beste herrietatik ere? Izabatik eta...

- Ah!... pues bai, igantan zreia Izaba, Izabarik et'oro betik, ekustra; baia betik erraitan zeia: Izaban, ez zela ttxun-ttxuna kain... eztakiar!

- Hain majoa?

- Al zenez tokatan? edo... edo dan(t)za, kori eztakiar, zer zen.

- Uztarrozekoa majoagoa?

- Majoao.

- Eta Urzainkin eta herri horietan ez zen sonatzen eta dantzatzen? ez?

- Ez-ez, ez, ez, kor ez.

- Uztarrozen eta Izaban bakarrik...
- Uztarroze... Uztarrozen solo.

3. Eguberrietako giroa Uztarrozen

- **Erref:** UZT-012/001
- **Iraupena:** 0:07:00. **Hasi:** 00:00:00. **Bukatu:** 00:07:00
- **Multimedia:** audioa online entzungai

Gaia(k):

- Erljioa » Ohiturak eta bizimodua » Eliza giroko ospakizunak » Gabonak

Laburpena:

<p>Eguberrietako giroa Uztarrozen.</p>

Transkripzioa

- Zer egitan da?
- Zer egitan den?
- Morroiak erkitan dreia karrikara kantatan ta kolaxet?
- Bai, bai, bai.
- Konta, konta beza, konta beza.
- Eta xoaitan zria guziak ese kuetan, ese gueta... “¿Cómo diré?”
- Etxe kuetara.
- Etxe kuetan. Ese guzietan.
- Ese guzietan. Eta ipitan zia “la limosna de Navidad. Niño Jesús en la vida”. Eta mundu guziak emoitan gunia edo arraultze, erraitan durana Karnabaletan ere, pues morroi-erre emoitan gunia, edo gianso, edo txistor. Ta fetan zia asador bateki, ta txistorrak, eta giansoak, edo lomoak, edo kostillak, sartan zeia asadorian. Eta [...] eta gero pues xoaitan zria mahaiara eta egitan zeia xurginaria, el xurginari que llamábamos.
- Xurginari.
- “La Nochebuena, cuando decían”, xurgin aigaria.
- Xurgin aigaria.
- Bai. Kan egitan zeia pues mitilak. Ez neskatoak eta denak, e? Orai sí, orai bai. Orai xoaitan dun neskatoak eta mitilak, guziak. Baia ordian ez. Solo mitilak.
- “Pa eso los chicos iban, en dos o tres cuadrillas, por todas las casas. Venga cantar. ¡Aquello estaría bonito!”
- “¿Y, y qué, qué cantaban?” Zer kantatan? Ay Maria, gairon-gairona?
- “No, aquello era por parte, aquello era por partes. Aquello era los chicos pequeños.”
- Ay Maria, gairon-gairona.
- “Pero eso era los mayores. Los mozos, estos mozos mayores, vayan ahora, que salgan la noche Navidad, la lomesna, la limosnica del niño Jesús. Se les daba y después ellos disfrutaban, en el bar. Pero lo de los chicos pequeños era por partes: virgen sagrada y madre de Dios, no hay en el mundo, tal como vos.”
- Eta... bai.
- “Eso en vasco no sé.”
- Eta horrek horren gazte tenpran, horien gazte tenpran, entzun deia euskaraz kantatan? E, ay Maria gairon-gairona ta kolaxet? Bai?
- Bai, guzia kantatan zien. Guzia banakie, bai, baia oai da!
- Sortu da jain ona, natarabitate, urterebitate.
- Urterebitate, argizagia, mila jaunia. “No sé, ya se me ha olvidao.”
- “Eso cantaban las chicas. Los chicos: virgen sagrada y madre de Dios, no

hay en el mundo tal como vos. Aquí había unos cuatros términos.”

- “Sí, tres o cuatro versos, que ellos bajaban eso en las casas, cantando. Y les bajaban.”

- “Y las chicas, las chicas, las chicas” otxangureki...

- Arkantxaliek, gaur kantatzera, gore semiaren, Xinko semiaren, adoratzer.

- “Ya se me ha olvidao eso.”

- Adoratzer.

- Adoratzer.

- Eta bueno! Nabitater eta gero xoaitan gintia ake za..., ake zanian xoaitan gintia eta emoitan zeia bi zentimo, edo lautako bat, eta ordian zia anitx! Aketan, aketan.

- Ordian zen anitx.

- Eta ni ere xoaitan nun ese batra kan dia la amanderra. “¿Ya me has entendido? Allá tengo la madrina.”

- “¿La? Madrina.”

- “La madrina.”

- Amanderra.

- Amanderra, “que se decía”. Edo aitaderra. “Otro.”

- “El padrino.”

- O tia bat. Bete ese, eta karek bazia guzientako. Bapana berarentako, azkaziak, “pues distinto.” Edo girlatx, edo sagar, edo naranja ona, edo, edo... “pues, distinción.”

- “Turrón, o una cosa así.”

- “Distinguía, cada una, a ti porque ya eres de pariente. Y ya sabías. Y nadie, de las otras nadie decía nada, de las demás, porque aquella ya sabía que era pues cada uno su pariente, la distinguía.”

- E, Izaban entzun nien, e, etxe abratsetan, e, abratsez emoitan zeila obroago.

- Obro, obroxao, obroxao.

- “O sea, como que en las casas buenas...” (...) Ari guzietarik.

- Horietarik guziei, ese abrasetan bai, bai, distingitan zreia, bai. Bagunia, bai.

- Bai, bai.

- Bai, xoaitan ginzia, ai, a ver emonen dein, a ver, turronak, edo mazapanak, edo... ya distingitan zia, hombre!

- Bai. Eta gero etxera xoan eta zer egitan zen, e, aigaritako?

- Pues... aigaltako?

- Aigal ona egitan zen, e?

- Ona, “y tan” ona! Pues guziek eta [...] bai gaiza guziak eramaitan guniena. Eta zer danza eta dor, zer tosta, ene seme! Bes... lenao bigunien etxea, kar, “ande la bar de Sacristán, teníamos la casa antes nosotros, que la quitaron pa hacer la carretera.”

- “¿El bar de Sacristán?”

- “Sí.”

- “¿Ya no hay ese bar, no?”

- “No. A la parte abajo era nuestra casa.”

- “Ande has dejao el coche.”

- “Sí.”

- “Ahí teníamos...”

- “Donde el Latsa.”

- “... teníamos nosotros la casa.”

- “Eso, Latsa. Ahí teníamos nosotros la casa.”

- “Y pa hacer esta carretera que va a Salazar nos pusieron esta. Y la quitaron.”

- “Pa hacer la carretera nos dieron esta. El ayuntamiento hizo eso. Compró,

compró otra, después la hicieron toda nueva, desde abajo, paredes y todo [...]"

- "Es que ahí entre nuestra casa, y lo que era el Latsa, salía así un cabezón de piedra, y no podía pasar, el coche pequeño justamente. Y venga poner carteles, pero los del pueblo eran los primeros que pasaban. Había pocos coches, ¡pero! Coche que pasaba, ¡hala! Te llevaba todo el tabique por delante."

- Eta balkonetra argitan zreia morroiak, eta tosta, eta kanta, ta "viva Navidad", eta... Ta gai kartan, pues gaia guziek aigaltra. Pero lenau bagunian laur egun, edo zomat? Bijiliatako. Ta bijilia, pues guziak egitan zian pues besugoa, eta gero kastaña egosi, edo sagar, edo [...] Eta kafeak eta kopak. Bai, bai! Disfrutatan gunia, bai!

- Bai.

- Lenao ere.

- Eta, bazen, ba, bazen, bazena tipiko, tipiko gisa aigari bat keben? Zer, zer usai, usatan zen? Zer kostunbretan zen ken, keben etxetan...

- "Ah, no sé, yo no sé de eso. Cada uno hacía su cena a su manera." Balin bazien txerri, pues igual kostillak, edo lomoak, edo aigari, en buena armonía. Eta besugoa.

- Besugoa. Besugoa zan tipiko.

- Besugoa, besugoa bai. Bai, bai.

- Besugoa, eta turróna ere bai.

- Eta... a, turrónak ere bai. "Aunque sea el más..." bazagon.

- Bai, girlatxeak eta.

- Bai, bazagon, gai kantako guziek erostan gunia turróna. Kori bai, bizi guzian. "El día Navidad, siempre." Eta Karnabaletan eta, disfrutatan gunia. Baskaria on, edo aigaria, edo...

- Bai.

4. Uztarrozeko San Juanetako ohiturak

- **Erref:** UZT-013/001
- **Iraupena:** 0:02:59. **Hasi:** 00:00:00. **Bukatu:** 00:02:59
- **Multimedia:** audioa online entzungai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Erlijioa » Ohiturak eta sinesmenak
- Aisia » Jai-giroa » San Juan

Laburpena:

<p>Uztarrozeko San Juanetako ohiturak.</p>

Transkripzioa

- Badakiguna, bai. San Juanen, eguatxara, zankoen ikuztra.

- Hara... kori, kori.

- Guziak, zankoen ikuztra eguatxara. Pues zia kostunbrea eta joaitan gintzia.

- Goxeanik, goxeanik.

- Bai.

- Argi puntan?

- Ez, berantao.

- Berantao.

- Ene tenpran goix baino lenao, pues betik, eguatxara.

- Eta zoin lekutara? E... latsaren zibiaren ondora?

- Bai.

- Korra?

- Latsaren... kan badagoa regatxo bat.

- Bai.

- Eta regatxoa barna eguatxara. Eta beste etxe bat latsaren ingurian, berste bat... etxe bat eta gero gorra. Zubian gorra, eta gero gentu zia kori eta egin zeia bestea, aiuntamentia izari zian. Gentea bata eta bestea izari zian. "Pero a cambio, eh?"

- Ta gente anitx xoaitan zena, e, zankoen ekuztra?

- Pues, e, neskatoak! Neskak!

- Mitilak ez.

- A, guziak.

- Guziak.

- Joaitan zina guziak. Nik ez nian xoan, e? Baia joaitan zina guziak [...].

- Horren tenpran xa ez?

- Xa ez.

- Ez, e?

- Eni guartanik ez zegoen. "Por lo menos en cuadrillas, así."

- Eta gero, gero zer beste egitan zein?

- Pues gero deus ere ez.

- Allurkotra xoan eta zomait, e, bueltaxko? Uzulukaka edo?

- Eta tostara, beti, karretetan. Morroiak xardinera eta maztek tokoara.

- A!

- Entelegatu?

- Bai, bai, bai. Izabako mazte batek erran zitan, erran zien neri, niri, eta zanko..., zankoak, e, ekuz ondo, xoaitan zrela zomait allurkotra ta ebiltan zrela uzulukaka.

- A, uzulukaka?

- Bai.

- Eta zertako? Uzkiaren pellotako.

- Eztakiet, eztakiet. Eta gero biltan zeila sanjualili, ona bizagon, e, flemonentako. Sanjuanlili, sabuko, biltan zeila...

- A, kura bai, biltan gina, eta gununian flemoneta zartagunian, kala xan eta hagintza saltan.

- Sopera batan izarita.

- Bai.

- Bai. Ta buria tapatuta, e?

- Ta alientoa, alientoa [...].

- Kori bai, korrek ezagutu dia? Izaguntu dia?

- Nik sabukoa bai!

- Bai?

- Bai. [...] sopra batea eta izar alientoarendako. Baia gunienez hagin-min, eta flemon, kori zian txor.

5. Uztarrozen, inoizko San Juan ermitara joaten omen zenekoa

- **Erref:** UZT-013/002
- **Iraupena:** 0:02:11. **Hasi:** 00:02:59. **Bukatu:** 00:05:10
- **Multimedia:** audioa online entzungai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Erlijioa » Eraikuntza erlijiosoak
- Aisia » Jai-giroa » San Juan

Laburpena:

<p>San Juan ermita. Hara joateko ohitura zegoen, baina bera ez omen zen inoiz joan.</p>

Transkripzioa

- San Juan, e, bezperan, zer egiten zen keben? San Juan bez(peran).
- San Juanen dagon punta ka(r)tan, handik gora.
- Zer da, eliza bat?
- [...]
- Eliza bat? Ermita?
- Ermita.
- Bai. Bada mendian gora?
- Baina ni, pero ahí gora! Pikarra ka(r)tan. Baia bazeian beren “día que” baita, eramaitan zreia, eta kan egitan zeia. Nik ez diar ekusi. Pues baskariak et(a) todo eramaitan zeia kara.
- Baina, San, eta San Juan egunean, goizean, goizean, goxan, goxan, zer egiten zen?
- Eztakiar! Eta eztakiar nola, noiz, zren festak kan. Ezin naz eltu, eztakiar. “Más que” San Juan egunian, fiestak. Baia San Juanian. Baia kara xoaitako, elizara, ez dakiar nola.
- Ez tea egon, kan gora, gora?
- Ez, ez, ez! Nik ez.
- Anitx urrindik dago?
- Urrin. Punta kartan! “Ven aquí”, punta kartan!
- Bai, bai, bai, bai.
- Ge(r)o “en San Juan”, ekustan duna kan urdu dela karretera dagola?
- Bai, bai, bai.
- Pues egin zeia orai urtian “o el año pasao, no sé cuándo, para buscar petróleo”.
- Hara!
- “Andaban desde allá tienen todo hechos carretiles”. Pos... Gore pista batan ere eramaitan zeia, egin..., irristan zeia anitx, irristatu. “Pa salir a Mintxate, que se decía”.
- Bai, bai, bai.
- Y... baia ezteia hel... (e)ta egin zeian... Pues kan zegoan San Juana, punta kartan.
- Eta zeren ez da iñoiz ere egon? Zerengatik? Zerengatik ez da...?
- Nik ez dakid, eztakiar. Eztakiar deus.
- Hiriko jentea ez zena xoaitan?
- Xoatan zia. Bazeia egunak xoaitako kara, eramaitan zeia xatako. Kan egitan zeia bazkariak et´oro.
- Baia hori ez zen xoan...
- Nik ez, nik ez, ez nun eltu. Zer generazione al zenez doi? “Así que ¿qué generación estamos en el mundo?”
- Eta zer, orai txutirik dago?
- “Yo de oír que contaban, pero saber no”.
- Orai txutirik dago?
- Orai? “Bien... ya nada!”
- Ermita hura? Ez?
- Guzia mendi, orai.
- Bai, bai, bai.
- Guzia mendi. Orai nada.
- Erori zen, erori.
- Nik ez nian izaguntu deus ere.
- Orai ez dago.
- Más que erraitan zeina.

6. Gabon-kanta, izatez zuberotarra, Uztarrozen

- **Erref:** UZT-013/003
- **Iraupena:** 0:03:50. **Hasi:** 00:05:10. **Bukatu:** 00:09:00
- **Multimedia:** audioa online entzungai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Kantak » Bestelako kantak
- Ohiturak eta bizimodua » Kantak » Kantei buruzko azalpenak
- Erlijioa » Ohiturak eta bizimodua » Eliza giroko ospakizunak » Gabonak

Laburpena:

<p>Gabon-kanta bat (izatez zuberotarra) kantatzen du. Kantaren inguruko azalpenak. Beste kanta batzuk ahaztuta ditu. Poltsarekin irteten ziren eskean.</p>

Transkripzioa

- “¿Cómo era esa canción de...”: otx aingurieki? Otx aingurieki...
- “Bah, no la sabe”.
- “Un poco sí”. Ox aingurieki, arkanxali....
- Arkanxaliek,
- al kantatzera,
- gore erregiaren
- xinko semearen
- adortzera,
- gore erregiaren
- xinko semearen
- adortzera.
- Baduaz ar(t)zaiak
- haren inpe laia
- lasterrez oinez
- xakin al lironez
- ea sortu zenez
- Jesus Belenen,
- xakin al lironez
- ea sortu zenez
- Jesus Belenen.
- Baduaz ar(t)zaiak
- haren inpe laia
- lasterrez oinez
- xakin al lironez
- ea sortu zenez
- Jesus Belenen,
- xakin al lironez
- ea sortu zenez
- Jesus Belenen.
- “Eso es: si hubiéramos sabido, que Jesús había nacido”.
- “Habríamos...”
- Lasterrez “quiere decir que corriendo hubiéramos ido, hasta descalzas, a adorar”.
- “Eso es, eso es”.
- “Y era eso”. Xakin al... “Si hubiéramos sabido es”: xakin al lironez.
- “Eso es. ¿Y el comienzo cómo es?” otx ainguriekin o guazen?
- Guazen aingurieki.
- Guzi, guazen, ez?
- “Primero se empieza” guazen aingurieki.

- Guazen...

- Arkanxaliek
a kantazera
gore erregiaren...

- "Sí, sí, sí, sí."

- "¡Si no lo digo con la tonada, no me sale!"

- "¿Y la tonada cómo empieza?" Guazen? Guazen aingurieki...

- "Sí, eso es. No me sale, tengo que hacer llevando todo ya la letra como me sale, repetir y todo."

- "Con la tonada, con la solfa."

- Xakin al lironez "es, que si hubiéramos sabido que Jesús había nacido, iríamos a todo correr, y descalzas, descalzos."

- Belainez, ez? "De rodillas."

- Antxume, bai. Antxumi eta oinez. "Corriendo..."

- "A adorarle."

- "... a adorar."

- "Todo, está bien, para servirle."

- "Es bonito, es bonito, ¿eh?"

- "Sin embargo, las que cantábamos las chicas, no tengo presente."

- "Y había otro que era... otro que era": Ay María, gairon-gairona...

- "Eso es, pero mira, no me sale eso."

- "Y a mi tampoco".

- Sortu da...

- Ay María
gairon-gairona,
urtelabitate,
matelebita...
argizagia
mila daunia...

"No, ya no me sale. Me he perdido y no."

- "Sí, sí."

- "Y sin embargo el guazen. Eso la cantábamos nosotras por la noche."

- "Es que fíjate, los años que hace eso."

- "Cuando íbamos a pedir por las casas con el zacuto, cuala podía llevarlo más majo. El zacuto, pa que nos echaran al zacuto. Llegábamos a una casa que veías que es algo pariente, ya te hacías un poco... bue(no), ya sabías que te habían de mandar un poco más. Y así, era, muy bien. ¡¿Y los chicos?! Los chicos de antes estaba muy bien. Virgen sagrada, y madre, esos todo en castellano."

- "Madre de Dios, no hay en el mundo tal como vos."

- "Virgen sagrada y madre de Dios, no hay en el mundo tal como vos."

Ahotsak.eus-eko edukiarekin sortutako dokumentu automatikoa.

2026-08-26

CC-by-sa | Ahotsak.eus

Badihardugu Euskara Elkartea

Markeskua Jauregia, 20600 Eibar

943121775 - ahotsak@ahotsak.com